

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

MEMORIA DE LA MELANCOLÍAde **María Teresa León**Editorial: **Renacimiento**

Valencina de la Concepción, 2020

Pàgines 460

Memòries

Més d'una vintena de publicacions de diversos gèneres, pràcticament apagades en l'exili, constitueixen l'obra de María Teresa León, potser enfocada per haver sigut companya i esposa de Rafael Alberti. Amb este primer volum, l'editorial Renacimiento ha començat la nova col·lecció Biblioteca María Teresa León, en la que anirà traient els seus millors títols.

Educada en el si d'una família culta, la seua relació amb Alberti va prosperar durant la República i la Guerra Civil, anys en què ambdós van adquirir un gran protagonisme en diverses plataformes culturals com l'Alianza de Escritores Antifascistas, de la que va ocupar la secretaria, i el Consejo Central del Teatro, on va ser directora. Després de la guerra la parella va viure durant més de dos dècades a Argentina i Uruguai, abans d'establir-se a Roma el 1963. Van tornar a Espanya el 1977, quan ella, afligida d'Alzheimer, ja no va poder adonar-se del que eixa tornada significava.

Escrites bàsicament a Roma, són pàgines plenes de curiositats i records personals en què reviu molts dels personatges que va tractar al llarg de la seua inquieta vida, com Gorki, Einstein, Malraux, Pasternak, Neruda, García Lorca, Cernuda o Miguel Hernández. **JP**

A PROPÓSITO DE NADAde **Woody Allen**Traducció: **Eduardo Hojman**

Supose que estem davant el que d'ací a poc es considerarà un llibre de culte entre els cinèfils en general i entre els incondicionals del director de cinema novaiorqués Woody Allen, l'autobiografia «d'un gandul que no trobava gens divertit obrir un llibre. I per què anava a fer-ho? Les ràdios i el cinema —comenta el biògraf de si mateix— eren molt més excitants. Menys exigents i més vívids» que la vida real.

A propósito de nada és una autobiografia amb moments molt reeixits gràcies al talent narratiu de l'autor, a pesar que una bona part de l'obra és un vehement i detallat al·legat en la seua pròpia defensa davant l'acusació judicial per abusos sexuals que va suportar i —segons sembla— continua suportant a pesar que les investigacions policials realitzada en el seu moment van acabar provant la seua innocència. Es demostra, d'aquesta manera, que la vida de Woody Allen és, en el fons, la d'algú que ha tingut com a obsessiva vocació la d'evadir-se siga com siga de la realitat però que, com a la resta de mortals, ha acabat topant-se de cara amb la seua versió més terrible.

El sentit de l'humor típic —quasi sempre suau en les formes però sarcàstic en el rerefons— del cineasta ficat a biògraf de si mateix és un bàlsam enfront de tot i enfront de tots, inclòs ell mateix en primer lloc. L'estreta relació entre creació artís-

Editorial: **Alianza Editorial**

Barcelona, 2020 | Pàgines 439

Memòries

tica i pulsions íntimes de l'artista és evident, doncs, en el cas del nostre biògraf biografat, algú que, amb un discurs amb constants vaivens temporals, va alçant pàgina a pàgina la silueta d'algú que des de jove va voler ser mag «fins que vaig descobrir que només podia manipular naips i monedes, però no l'univers», aqueix univers l'epicentre del qual es va situar a molt primerenca edat als cinemes i teatres de Manhattan.

En efecte, la plenitud vital d'Allen resideix al Nova York dels anys quaranta i cinquanta, on deambulava a la recerca de la felicitat alternativa que li proporcionava la fantasia proporcionada pel cinema clàssic, les elegants melodies que ara introdueixen i acomiaden les seues pròpies pel·lícules. Amb abundants referències culturals a aquell univers l'autor traça el mapa de la seua pròpia soledat i de la seua pròpia ànima davant els ulls d'un lector que somriu una vegada i una altra davant un discurs lliure en el qual les convencions del gènere biogràfic salten per l'aire una vegada i una altra al servei d'una poderosíssima subjectivitat expressant-se a si mateixa al llarg d'una existència de més de huitanta anys.

El llibre no defrauda en absolut, fent més inexplicable després de la seua lectura la renúncia de les editorials que inicialment van rebre el manuscrit. Woody Allen sense més —ni menys—, els agrada o no a tots vostres. **JMSR**

EL DESAFÍO DE LA CULTURA MODERNAde **Marc Baldó i Ana M. Botella Nicolás(eds.)**Editorial: **PUV Universitat de València**

València, 2020 | Pàgines 250

Història

Miscel·lània dirigida pels professors Baldó i Botella en què es mostra un panorama integral de l'activitat cultural que es va produir a València durant el quinquenni republicà i el trienni bèl·lic. El llibre consta de 14 articles monogràfics; reputats investigadors expliquen les característiques que van determinar la cultura d'aquell període. Són majoria les exposicions sobre música: l'ensenyança (Botella Nicolás), els espais i sales on s'executava (Tolosa-Robledo), els músics que constituïen «El Grupo de los Jóvenes» (Hernández Farinós), l'obra de divulgació de López-Chavarri (Galbis López), les col·laboracions entre músics i escriptors (García Gázquez), l'activitat de les bandes de música (Asensi Silvestre). També s'analitzen les falles (Hernández i Martí), les arts plàstiques i gràfiques (Ferrer Álvarez), el teatre (Rosselló Ivars), el cine (Gascó), més l'ensenyament (Valero Gómez), la universitat (Baldó), la cultura conservadora (Colomer Rubio), la caracterització de la València capital de la República (de novembre de 1936 a novembre de 1937). El conjunt fa goig perquè ofereix una mirada global sobre les diverses mostres i treballs d'acció cultural que es van produir en una ciutat en què es vivia molt intensament a la llum de la llibertat, abans del gran apagó. **JP**

destaquem...

Enfrontar-se, amb la paraula, a la deterioració

Les malalties creixen i devasten els cosos. Així ha estat sempre, i així serà. No obstant això, si alguna cosa ens permet comprendre la malaltia és la nostra condició mortal; en altres paraules, la nostra finitud. I és que la mort, com deia **Marc Bernard**, és una vella història, encara que una vella història de la qual seguim sense saber res, encara que no per això deixem de témer-la.

Enfrontar-se a la deterioració del cos i de la ment simbolitza també un nou aprenentatge en el qual acceptem les nostres limitacions, al mateix temps que els posem a prova. És un petit gran combat amb nosaltres mateixos que produeix confusió perquè està ple de contradiccions. És un exercici íntim, una conversa amb nosaltres mateixos en la qual intentem trobar una o diverses respostes que ens apaivaguin. No és fàcil aquest procés, no ha de ser-ho, ni per al qual sofreix en primera persona la malaltia ni per a tots aquells que li envolten. No obs-

tant això, i a vegades, resulta alliberador en tant que posem en ordre els nostres pensaments i valorem el que cal valorar en realitat per sobre de tot.

Sam Shepard va morir el 2017, als 73 anys, a causa de complicacions derivades de l'ELA, malaltia degenerativa que li va privar de continuar alimentant (i alimentant-nos amb) el seu intel·lecte. Dramaturg reconegut, actor i guionista, la seua figura és part indissoluble del teatre contemporani. El seu teatre, així com la seua narrativa, sempre s'ha caracteritzat per estar despulada de floritura. Shepard és directe, incisiu, es mostra dur. Però en aquesta «rudesia» existeix una bellesa extraordinària, com torna a demostrar en la que va ser la seua última obra, *Spy of the first person*, que aquí a Espanya es pot llegir en català gràcies a la traducció de **Dolors Udina** i a l'enigmàtica editorial mallorquina **Quid Pro Quo**.

Espia de mi, com s'ha traduït aquí aquesta obra, és un text que commou al lector

perquè en ell, a través d'ell, Shepard es descriu a si mateix, al seu estat de deterioració gradual. Per a això se serveix de dues veus o figures, la de l'observador i l'observat, dues persones —¿o la mateixa?— que viuen una enfront de l'altra i que entaulen una espècie de diàleg imaginat entre tots dos, una conversa en la qual s'entremesclen records personals amb l'agregament de la seua condició física.

No hi ha espai per a edulcorar aquest retrat —aquestes frases penetrants i franques demostren— que sabem no va poder mecanografiar i que va precisar de l'ajuda dels seus fills i germanes, a més de la seua íntima amiga **Patti Smith**, qui va acabar de donar la forma final al text. Malgrat això, de la seua cruesa, d'aquest llenguatge críptic i escarit, la fermesa de la seua prosa és embriagadora, constatant una vegada més —almenys per a mi— que Sam Shepard ha estat un dels talents narratius més lúcids de la literatura nord-americana, sempre fidel a si mateix, al seu paisatge físic i emocional, a la seva família i records. És aquest un testimoni directe sobre el viatge inexorable de la mort que tots emprendrem i és, també, un cant a la vida feta memòria. **≡**

Eric Gras

ESPIA DE MIde **Sam Shepard**Traducció: **Dolors Udina**Editorial: **Quid Pro Quo**

Mallorca, 2020 | Pàgines 85

Narrativa